

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Monika Žilinská

FIGURA V POHYBU

Olomouc 2017

Vedoucí práce: Mgr. akad. mal. René Hábl

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Figura v pohybu* vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje.

V Olomouci dne:

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. akad. mal. René Háblu za cenné připomínky a rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 TANEC V DĚJINÁCH VÝTVARNÉHO UMĚNÍ.....	6
1.1.1 <i>Doklady o pravěkému tanci</i>	6
1.1.2 <i>Starověké zobrazení figury v pohybu</i>	7
1.1.3 <i>Středověké malířství s tématem tance</i>	8
1.1.4 <i>Renesanční a barokní zobrazení tance</i>	9
1.1.5 <i>Motiv tance a pohybu v umění 19. a 20. století</i>	10
1.2 VÝTVARNÍ UMĚLCI ZABÝVAJÍCÍ SE TÉMATEM POHYBU A TANCE.....	11
1.2.1 <i>Edgar Degas</i>	11
1.2.2 <i>Henri de Toulouse-Lautrec</i>	12
1.2.3 <i>Georges Seurat</i>	13
1.2.4 <i>Henri Matisse</i>	14
1.2.5 <i>František Tichý</i>	15
2 PRAKTICKÁ ČÁST	17
2.1 TANEC A VÝTVARNÉ UMĚNÍ.....	17
2.1.1 <i>Inspirace</i>	17
2.1.2 <i>Motivace k bakalářské práci</i>	18
2.1.3 <i>Popis vlastní práce</i>	20
ZÁVĚR.....	24
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	25
SEZNAM OBRÁZKOVÉ PŘÍLOHY	26
ANOTACE.....	27

ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se snažila o zachycení lidské figury v pohybu. Konkrétněji se jedná o figuru, která se vyjadřuje tancem. Primárně mi nešlo o co nejpřesnější zobrazení lidského těla při tanci, ale o zachycení tance jako takového.

Protože je tanec nezanedbatelnou součástí mého života, stejně jako výtvarné umění, šlo mi především o to, propojit můj pocit z tance s malbou.

Teoretické část se zaměřuje na historii výtvarného umění, která jistým způsobem souvisí s tematikou taneční figury. V praktické části jsem rozebrala inspiraci a motivy, které mě vedly k vypracování této práce. A dále jsem podrobněji popsala své dílo.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Tanec v dějinách výtvarného umění

Tanec, stejně jako výtvarné umění, hrál důležitou roli už od nejstarších dob. Jako neodmyslitelná součást společenského života se objevuje v dobách pravěku, starověku a Antice, kde doprovází slavnosti, náboženské obřady a později i divadelní představení. Zmínky o tanci najdeme i v Bibli – např. král David tančí před Bohem, také v mnoha žalmech je výzva k tanci. Tanec úzce souvisí s výtvarným uměním; v obou případech se jedná o umění vizuální. Ovšem tanec je na rozdíl od výtvarného umění vázán na čas.

1

1.1.1 Doklady o pravěkém tanci

První doklady o zachycení figury v pohybu a o tanečním umění nalezneme už v paleolitu. Součástí života pravěkého člověka byl nejen lov, ale i náboženské rituály, které měly zaručit úspěšný lov. Součástí těchto rituálů bylo napodobování scén z lovu a právě i obřadní tanec. Důkazem jsou dochované lidské otisky nohou po rituálních tancích v pravěkých jeskyních. Další důkazy nalézáme na jeskynních malbách. Např. v jeskyni Addaura na Sicílii je vyobrazena skupina lovců, která je obklopená tančícími postavami. Z období neolitu mohu jako příklad uvést rytiny v údolí Val Camonica v Itálii, kde je do skalní stěny vyryt celý dav postav – válečníků v boji, věřících s rukama zvednutými k modlitbě a pohybujících se a tančících figur.²

¹Dostupné z: <http://www.regii-caroli-regis.cz/wp-content/uploads/2014/10/Smaha-Historie.pdf>

² CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. Světové dějiny umění. České vyd. 2. Praha: Ottovo nakladatelství, 1990, s. 4. ISBN 80-7181-936-0.

1.1.2 Starověké zobrazení figury v pohybu

Ve Starověku nalezneme množství důkazů zobrazení tance. Uvedu několik příkladů. Starověcí Egypťané kladli obrovský důraz na náboženský a posmrtný život. Taneční rituály hrály v tomto životě důležitou roli. Tanec byl součástí obřadů, slavností, pohřbů a společenských oslav. Tanec byl dokonce považován za dar bohům. Doklady o uměleckém zobrazení tančících figur najdeme např. v Thébách – hrobka vezíra Antefikera. Chrámy a hroby byly zdobeny reliéfní nebo malovanou výzdobou. Často se jednalo o zobrazení kultovních scén. Dále mohu uvést jako příklad malbu zádušní hostiny v Nebanemově hrobce v Thébách (období Nové říše, 1580 – 1085 př. n. l.), kde jsou zachycené hudebnice a tanečnice.³

Jako další významnou oblast zmíním minojskou Krétu. Na tomto ostrově byl náboženský život spojený s kultem býka (Taurus). Jako součástí rituálů, slavností i zábavy byly býčí hry. Dokládá nám to Freska s tauromachií (palác v Knóssu, 1700 – 1400 př. n. l.), kde je zachycena scéna přeskakování býků – nejedná se o tanec jako takový, ale o akrobacii. Dále byla v knósském paláci nalezena slonovinová soška Akrobata a další fresky, které zobrazují posvátný tanec; jedná se o nástěnné malby žen – tanečnic v dlouhých sukních.⁴

Ve starověkém Řecku se ideálem života stala harmonie duše a těla, tzv. Kalokaghatia. To znamená, že se Řekové toužili rozvíjet nejen ve vzdělání, ale i v umění. Do toho spadalo umění sportu a tance. Řekové si tance neobvykle cenili, byl součástí společenského života. Považovali ho za dar od bohů, proto tanec se zpěvem doprovázel většinu náboženských obřadů, slavností a divadelní představení. Doklady o řeckém tanci nacházíme především na vázovém malířství – zobrazované byly tančící

³ CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. Světové dějiny umění. České vyd. 2. Praha: Ottovo nakladatelství, 1990, s. 53

⁴ Tamtéž, s. 70-71

ženské postavy, tancující nymfy s tamburínami, tanečníci při dionýsovských oslavách apod.⁵

Římská kultura byla výrazně ovlivněna kulturou řeckou a etruskou. Vlastně by se dalo říct, že římské umění je úzce spjato s kulturou řeckou. Ve starověkém Římě vznikly dva druhy tance; obřadní a válečný. Památky na etruský a římský tanec dochovaly například nástěnné malby hudebníků a tanečníků v hrobce v Tarquinii, která pochází z roku 480 př. n. l. nebo etruská amfora, pomalovaná tančícími postavami. Z 1. století př. n. l. pochází freska z vily Mystérií v Pompejích – jedná se o zachycení obřadního tance bakchantky.⁶

1.1.3 Středověké malířství s tématem tance

S nástupem křesťanství ustoupily v oblasti umění do pozadí světské motivy. Ty byly nahrazeny křesťanskou náboženskou tematikou. Přesto ale nacházíme doklady o tom, že tehdejší člověk miloval hudbu a tanec; například v interiéru chrámu sv. Sofie v Kyjevě se zachovaly fresky, kde je, mimo jiné, zobrazena skupina staroruských tanečníků a hudebníků (6. stol. n. l.). Z 11. století pochází vyobrazení žonglérů, hudebníků a tanečníků v liturgické knize klášterní školy Saint Martinal v Limoges – to dokazuje, že v některých oblastech Evropy byl tanec součástí liturgie. Později byl ale tanec označen za zábavu světskou a byl s liturgie odstraněn. V lidových obyčejích tance zůstaly a úzce navazovaly na dřívější pohanskou kulturu; dokonce byl církví označen za ďábelský. Zajímavým tématem se stala interpretace Tří tancujících bláznů – pískovcové figuríny umístěné na balustrádě chóru chrámu sv. Barbory v Kutné hoře. Jedna z interpretací hovoří o tanci smrti – tanec na ochranu před morovou nákazou. Téma tance smrti (známý také pod francouzským názvem *dance macabre*) se ve středověku objevuje často. Tento malířský trend se objevuje v 14. – 17. století. Dokazuje to řada maleb a dřevorytů. Například malba německého malíře Bernta Notkeho *Dance macabre*

⁵ Tamtéž, s. 102 - 104

⁶ Tamtéž, s. 162-164

z 15. století, dále *ilustrace v Norimberské kronice* a rytina *Potrestání štědrovečerních tanečníků* od německého malíře a grafika Michaela Wolgemuta, nebo dřevoryty Hanse Holbeina mladšího. Toto téma proniklo až do doby renesance.⁷

1.1.4 Renesanční a barokní zobrazení tance

V době renesance se posouvá společenská úloha tance do popředí. Tanec už není považován jen za lidovou zábavu, ale stává se součástí společenských konvencí, nabývá na úctě a vážnosti. Stává se součástí vzdělání; ve vyšších vrstvách působí dokonce taneční mistři, kteří vyučují umění tance. Dokládá to nástěnná malba z počátku 16. století na hradě Zvíkově, která zachycuje taneční zábavu panské společnosti nebo nástěnná malba s tématem tance na Komorním Hrádku u Chocerad. Tanec, maškarní bály, slavnosti, ale i lidové zábavy se staly občasným námětem umělců. Vesnické slavnosti jsou zachyceny například v díle Pietera Brueghela staršího - *Svatební tanec (1566)*, *Selský tanec (1568)*, nebo v několika dřevořezech Albrechta Dürera - *Tanec s pochodněmi (1516)*, *Tančící rolník (1514)*.

Umění baroka je označováno za velmi bohaté, iluzivní a dynamické. Nejvýznamnějšími nositeli a zadavateli umění byla církev a šlechtické dvory. Umění se také podstatně rozšířilo o divadlo a tanec. Vznikly dva podstatné nové žánry - opera a balet, které se staly velmi oblíbenými a patřily do zábavy každého dvora. Tanec se tak stal mimo jiné častým motivem malířů. Důkazem jsou například obrazy Petera Paula Rubense – *Tanec italských vesničanů (1636)*, rokokního malíře Jeana Antoine Watteaua – *Dvorský ples (1715 – 1717)*, *Pastýřské radosti (1719)*, *Selský tanec (1721)* nebo řada děl nizozemského malíře Davida Vinckboonse.⁸

⁷ Dostupné z: <http://www.regii-caroli-regis.cz/wp-content/uploads/2014/10/Smaha-Historie.pdf>

⁸ ROUSOVÁ, Andrea. *Tance a slavnosti 16.–18. století*. Praha: Národní Galerie, 2008. ISBN 978-80-7035-394-3.

1.1.5 Motiv tance a pohybu v umění 19. a 20. Století

V 19. století skončila doba velkých slohů a nastává velká různorodost v uměleckých směrech. V této kapitole se nebudu zabývat jednotlivými směry, které devatenácté století přineslo, ale pouze uvedu několik příkladů umělců, kteří v malířství nějakým způsobem zachycovali pohyb nebo se zabývali tématem tance. Jsou to např. malíři: Édouard Manet; francouzský impresionistický malíř, který se na několika obrazech věnuje tanci – *Španělský balet (1862)*, Pierre-Auguste Renoir - *Bál v Moulin de la Galette (1876)*, *Tanec ve městě (1883)*, *Tanec na venkově (1883)*, Edgar Degas; francouzský malíř tanečnic a baletek (viz kapitola 1.2.1.), Paul Gauguin - *Tančící bretaňské dívky (1888)*, Henri de Toulouse-Lautrec; malíř kabaretských tanečnic, Edvard Munch; expresionistický malíř na přelomu 19. /20. století – *Tanec života (1899)*...

Tendence zobrazování tance a pohybu se počátkem 20. století přeměňují na posedlost pohybem a rychlostí. Umělci se pokusili zachytit pohyb jiným způsobem než doposud - rozložením pohybu ve fázích. Tím se zabývali především futuristé a kubisté: Carlo Carrà - italský futuristický malíř, Giacomo Balla, Umberto Boccioni, Gino Severini – italský kubista a futurista nebo Luigi Russolo.⁹

⁹ Dostupné z: <http://dejinyumeni.blogspot.cz/p/umeni-prvni-pol-20stoleti.html>

1.2 Výtvarní umělci zabývající se tématem pohybu a tance

1.2.1 Edgar Degas

Edgar Hilaire Germain de Gas (později Degas) byl významným francouzským malířem spojeným s obdobím impresionismu. Narodil se 19. 7. 1834 do zámožné rodiny pařížského bankéře. Jeho otec Auguste de Gas mu umožnil nejen kvalitní vzdělání, ale jakožto velký milovník umění ho brávil s sebou do Louvru a seznamoval ho s významnými sběrateli umění.

Po maturitě se nechal zapsat na právnickou školu, ale mnohem více ho přitahovalo umění. Začal navštěvovat ateliér umělce Louise-Ernest Barriase, později ateliér klasicisty Louise Lamotha. Roku 1855 definitivně zanechal studií práv a přešel na pařížskou akademii École des Beaux-Arts. Během studií navštěvoval často italská umělecká centra, jako Florencii, Řím a Neapol. V Itálii ho nenadchla pouze díla starých mistrů, ale i italská krajina – vzniká tak řada Degasových krajinných skic. Později si v Paříži zařídil vlastní ateliér. V tomto období byla jeho tvorba stále pod vlivem klasicisticky orientované školy. Od roku 1860 vznikaly díla s historickou a antickou tematikou. V roce 1862 se seznámil s malířem Edouardem Manetem, který ho uvedl do okruhu malířů kolem kavárny Guerbois. V této době Degas vytvořil slavný portrét *Rodina Bellelli*, ve kterém opouští akademický styl malby a mistrovsky vystihuje psychické rozpoložení postav. Toto se později pro jeho tvorbu stává charakteristickým.

Také zanechává historických témat a obrací se do současnosti – do všedních scén každodenního života. Tak začínají vznikat jeho nejslavnější obrazy z prostředí koňských dostihů, divadel, baletních a hudebních škol. Tato díla lze svou přirozeností a uvolněností srovnat s dílem Manetovým. Roku 1873 se stal členem spolku Sdružení umělců, účastnil se impresionistických výstav a cestoval. V roce 1893 zahájil svou první vlastní výstavu, na které vystavil své monotypy a krajiny inspirované cestou do Španělska. Na nějakou dobu Degas dokonce změnil styl uměleckého vyjadřování – od malířství přešel k sochařství. Vznikly tak jeho sošky a plastiky baletek. Od roku 1909

začal Degas pomalu přicházet o zrak a opustil uměleckou tvorbu. Malíř zemřel 27. 9. 1917.¹⁰

Edgar Degas byl fascinován baletním světem. Jeho záliba v pozorování tanečnic je zřejmá z jeho obrazů. Do baletního prostředí se dostal kolem roku 1870. Navštěvoval pravidelně Pařížskou operu. V letech 1868-69 namaloval obraz *Orchestr pařížské opery*. Bylo mu také umožněno navštěvovat zkušební sál pařížského baletního souboru. Vytvořil velké množství skic, ve kterém jsou studie baletních pohybů, póz a tanečnic. „*Jako spisovatel, který ve snaze dosáhnout krajní přesnosti formy začíná neustále nové náčrty, škrtá, postupuje tak, že se stále vrací, a nikdy si nepřipustí, že už dosáhl posmrtné verze svého textu, stejně tak i Degas: donekonečna se vrací ke své kresbě, prohlubuje ji, dodává jí sevřenost, vyplňuje ji – od listu k listu, od jednoho překreslení k druhému. Někdy se uchyluje k pokusům; doplňuje kresbu barvami, spojuje pastelku s uhlem: na jedné jsou sukně žluté, na druhé fialové. Ale vespod zůstává čára, gesto, próza; ty jsou podstatné a také oddělitelné, použitelné i v jiných kombinacích.*“¹¹

1.2.2 Henri de Toulouse-Lautrec

Henri de Toulouse-Lautrec byl francouzský malíř a grafik narozený v roce 1864. Pocházel ze šlechtického rodu. Jeho rodiče byli bratranec a sestřenice – hrabě Alphonse Charlese Jeana Marie de Toulouse-Lautreca a komtesa Adèle Zoe Marie Marquette Tapie de Celeyran de Monfaz. Od malička trpěl nemocemi a kvůli několika zlomeninám nohou a slabé tělesné konstrukci zůstal mrzákem malého vzrůstu. Měl od dětství zálibu v kreslení a tak ho v roce 1882 dal otec do učení k malíři René Princeteauovi. Ve stejném roce také vstoupil do ateliéru Léona Bannata. V roce 1883 si Henri pronajal vlastní ateliér. V této době se také seznámil s Vincentem van Goghem. Roku 1889 byl v bohémské pařížské čtvrti Montmartre otevřen kabaret Moulin Rouge.

¹⁰ *Malířské umění od A do Z: dějiny malířského umění od počátků civilizace*. 2. vyd. Čestlice: Rebo, 2006, s. 161-162

¹¹ VALÉRY, Paul: *Degas, tanec a kresba*, Kovalam, Praha 1998, str. 44-45.

Henri de Toulouse-Lautrec byl od vzniku podniku jedním z nejčastějších návštěvníků a maloval pro něj plakáty. V prostředí Moulin Rouge vytvořil bezpočet obrazů, skic a plakátů, jež zobrazovaly místní tanečnice a zpěvačky. Vedl dlouho nezřízený život a propadl alkoholu. A když se od jedné z prostitutek nakazil syfilidou, musel se nechat odvést do psychiatrické léčebny. Po propuštění z ústavu cestoval po Francii za doprovodu osobního pečovatele. V roce 1901 se vrátil do Paříže. Neustále se vracel k alkoholu a ještě téhož roku dostal mrtvici. Zemřel 9. 9. 1901 v domě své matky v Malrome. Bylo mu teprve 37 let.

V jeho tvorbě nalezneme prvky impresionismu a odkaz na malíře Edgara Degasa. Měl mimořádné nadání pro portrét. To dokládá portrét jeho matky (Matka umělce, hraběnka Adèle de Toulouse-Lauterc), který namaloval v roce 1881. Jeho největším tématem byly tanečnice a prostitutky, které maloval jako obyčejné ženy. Z roku 1882 pochází obraz Moulin Rouge: Dvě ženy tančí valčík. Dalším významným obrazem, který souvisí s tématem tance, je malba Jane Avrilová tančí.¹²

1.2.3 Georges Seurat

Francouzský pointilistický malíř Georges-Pierre Seurat se narodil v roce 1859. Jeho otec Antoine-Christom Seurat byl majetný právník. Georges spolu s dalšími dvěma sourozenci vyrůstali v Paříži. Tam začal také studovat na École des Beaux-Arts, poté pracoval v ateliéru Henriho Lehmana. Začínal jako napodobovatel malířů Ingessa, Holbeina, Raffaela a Poussina. Nějaký čas strávil ve vojenské službě, poté se vrátil do Paříže, kde si založil vlastní ateliér.

Začal se podrobněji zajímat o principy malby, co se týká barevnosti. Prostudoval si dílo francouzského fyzika a chemika M. E. Chevreula, který se zabýval mimo jiné studiem barev. Seurat zjistil, že barvy se mění se vzdáleností, a že „barevné skvrnky,

¹² *Maliřské umění od A do Z: dějiny maliřského umění od počátků civilizace*. 2. vyd. Čestlice: Rebo, 2006, s. 708-709

umístěné vedle sebe a viděné z určité vzdálenosti, splývají na sítnici pozorovatele, mají však za následek větší barevnou a světelnou intenzitu.“. To se stalo základem jeho další tvorby. Stal se zakladatelem pointilismu – výtvarný směr, který nepracuje s liniemi, ale s malými barevnými body. Od roku 1883 začal pracovat na obraze *Koupaliště v Asnières* – jeho první čistě pointilistický obraz. Dalším významným obrazem se stal *Le Chaut*. Jedná se o obraz, kde se nachází skupina tanečníků a hudebníků. V tomto díle se Seurat pokusil zachytit moment pohybu. Ještě intenzivněji se mu podařilo zachytit pohyb v obraze *Cirkus* (1891), kde je hlavním motivem krasojezdkyně – zobrazena stojící na zádech běžícího koně.¹³

1.2.4 Henri Matisse

Henri Matisse byl francouzský malíř a grafik narozen roku 1869 v Le Cateau-Cambrésis. Pocházel z obchodnické rodiny, ale obchod po otci převzít nechtěl, proto odjel do Paříže studovat práva. O umění se doposud nijak nezajímal. Po škole začal pracovat v advokátní kanceláři a příležitostně si kreslil. Svůj talent objevil až následující rok, kdy byl kvůli zánětu slepého střeva upoután na delší čas na lůžko a krátil si čas malováním. Roku 1890 namaloval jeden ze svých prvních významných obrazů – *Zátiší s knihami*. Brzy odešel ze zaměstnání, a přes nevoli svého otce, který z něj chtěl mít advokáta, odjel do Paříže, kde se začal naplno věnovat umění. V Paříži navštěvoval soukromé hodiny profesora Gustave Moreaua. Matisse také se chodil malovat do Louvru – učil se napodobováním mistrů. Roku 1898 si založil vlastní ateliér a o 5 let později uspořádal svou první výstavu. Zpočátku byla Matissova tvorba ovlivněna impresionismem a pointilismem. Postupně si však utvořil vlastní styl, při kterém využíval pouze čisté barvy nanášené v plochách. Tento směr byl nazván fauvismem a Matisse se tak stal oficiálním zakladatelem tohoto směru. Název směru pochází od francouzských kritiků, kteří označili místnost s Matissovými obrazy a s díly jeho přátel za “la cage aux fauves“ (klec divokých šelem). Fauvistům šlo především o harmonii čistých barev, nezdůrazňovali prostor a nepoužívali perspektivu.

¹³ Tamtéž, s. 651-652

Henri Matisse se ve své tvorbě taktéž dotkl tématu tance a figur. Zde bych uvedla několik obrazů s touto tematikou. Je to např. obraz *Tanec (1909-1910)*, *Balerína (1927)*, *Tanečnice v modrém (1942)*, *Hudba (1907)*, *Tanečnice v křesle (1942)*, *Tanečnice sedící na židli (1927)*.¹⁴

1.2.5 František Tichý

František Tichý, český malíř a grafik, se narodil roku 1896 v Praze. Dětství prožil v Praze jako syn dělníka, který neměl pro umění mnoho pochopení. František brzy opustil školu a začal pracovat. Nastoupil do práce v litografickém podniku. Už od malička měl velké nadání na kresbu a tak začal chodit do večerní školy na kreslířské kurzy. V roce 1917 se přihlásil na Akademii výtvarných umění v Praze. Akademická tvorba mu však nevyhovovala a nedokázal se podřídit již zavedeným kreslířským postupům. Během studií si otevřel vlastní ateliér, jeho tvorba však zatím oceněna nebyla. Zpočátku se věnoval hlavně malbě podobizen, které nesly jeho vlastní umělecký styl. V roce 1920 navštívil výstavu Bohumila Kubišty, která ho zaujala svou uvolněností, a to ho utvrdilo v pokračování ve vlastním stylu.

Začal spolupracovat se Švandovým divadlem jako jevištní výtvarník. Tato práce byla náročná a mnoho si nevydělal, proto začal později pracovat jako grafik a výtvarník u knižního nakladatelství Melantrich. V roce 1929 odcestoval do Francie, odkud měl plány pokračovat do Brazílie. Nakonec se ale roku 1935 vrátil do Prahy a začal se plně věnovat vlastní malířské tvorbě. Po válce se stal profesorem na Uměleckoprůmyslové akademii v Praze. Dále se věnoval jevištní a grafické tvorbě. Zemřel roku 1961 v Praze jako uznávaný umělec.

Tvorba Františka Tichého je tematicky velmi rozsáhlá. Začínal portréty, krajinami a zátišími. Velmi významné byly náměty z cirkusového, pouličního a

¹⁴ *Malířské umění od A do Z: dějiny malířského umění od počátků civilizace*. 2. vyd. Čestlice: Rebo, 2006, s.473-475

kavárenského prostředí. V době druhé světové války symbolicky vyjadřuje svůj odpor k nacismu – především se na jeho obrazech objevují ironické postavy klaunů.

Pro téma mé bakalářské práce jsou významné jeho figurální obrazy s cirkusovou tematikou. Na nich zachycuje především klauny, akrobatky, krasojedkyně, harlekýny...¹⁵

¹⁵ Dostupné z: <http://sophisticagallery.cz/tichy-frantisek-1896-1961/>

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části práce popíši svou tvorbu na téma figura v pohybu. Uvedu zde, co bylo motivací k tomu, proč jsem se začala zabývat právě tímto tématem a jak jsem při své práci postupovala.

2.1 Tanec a výtvarné umění

2.1.1 Inspirace

Hlavním impulsem pro zpracování mé bakalářské práce se staly fotografie uměleckého fotografa Richarda Calmese, který ve své tvorbě zachycuje nejčastěji umění pohybu a tance. Velmi mě zaujal projekt tohoto fotografa s názvem *Ballerinas and baseball* – v projektu vytvořil řadu fotografií, na kterých jsou baletky na baseballovém hřišti.

Protože je mi téma tance nesmírně blízké; sama už se dlouho tanci věnuji, rozhodla jsem se, že spojím malbu právě s tímto tématem. V tanci jsem byla vždycky fascinována dokonalostí pohybu a kontrastem mezi napětím a uvolněním. Taky mě zajímalo prostředí, kde se tanečníci pohybují, kde trénují nebo vystupují. V dnešní době se umění tance často přesouvá z pódíí a divadel do prostředí měst, ulic, přírody. A právě tento trend byl pro mne podnětem – vyjmout tanečnice, baletky z jejich prostředí, a zasadit je do prostředí jiného, nečekaného a zdánlivě nepatřičného.

Začala jsem si v literatuře a na internetu vyhledávat umělce, kteří se nějakým způsobem dotýkali tématu tance. Pozoruhodná je tvorba francouzského malíře Edgara Degase, který ve velké části svých děl zachycuje tanečnice. Jeho obrazy ale nejsou ztělesněním taneční poetiky, spíše odráží tvrdou dřinu a náročný život baletek, které zobrazuje ve chvílích námahy, vyčerpanosti i odpočinku.

Další významnou inspirací se pro mě stala tvorba španělského malíře 20. století Juana Giralta Lerina, jehož hlavním tématem byl taktéž baleríny. Ty, na rozdíl od Degase, nevykresluje tak realisticky.

Z českých umělců jsem čerpala náměty z tvorby Aleše Hudečka. V jeho díle se nejčastěji objevuje motiv lidské figury. Figuru zobrazoval ve všech možných postojích a polohách – sedící, ležící, stojící, zamyšlenou, v dialogu a dokonce i tančící. Právě tančící postavy mě oslovily nejvíce. Jedná se o několik obrazů s tématem tančícího páru. Například malby: *Podvečer* (2013), *Tango pod haldou* (2013), *Pure Beauty Parquet* (2014) atd.

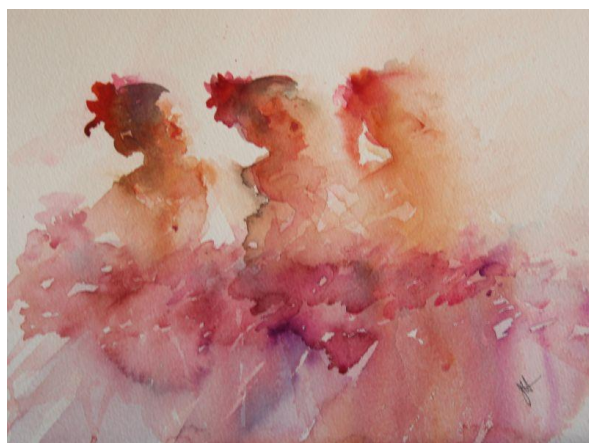
Obrázek 1, Aleš Hudeček, *Pure Beauty Parquet*, 2014

2.1.2 Motivace k bakalářské práci

Moje práce prošly dlouhým vývojem. Jako první jsem začala experimentovat s figurou, kterou jsem se snažila zachytit na papíře v různých tanečních pózách. Jednalo se o skici i o větší experimentální malby. Také jsem zkusila napodobit jeden z obrazů Edgara Degase. V těchto pokusech však stále byly tanečnice jen jako figury, které stály “zmrazené“ v určité póze, bez prostředí, pozadí a bez hlubšího významu. V obrazech mi chybělo prostředí a pohyb.

V další části jsem se rozhodla zkoušet zachytit pohyb. Pracovala jsem na malé formáty A4 technikou akvarelu. Jednalo se o malé skici tančících figur, kde mi nešlo o to, aby lidská figura byla zachycena reálně, ale aby byl zaznamenán moment pohybu, lehkosti i napětí. Zde jsem se nechala inspirovat významnou současnou výtvarnou umělkyní Jean Haines, která se zabývá akvarelem a ve své tvorbě mimo jiné zachycuje i figuru v pohybu.

Přestože tyto menší obrazy nebyly tím, co bych dále použila na svou bakalářskou práci, znamenaly pro mě významný posun a zkonkretizování mého dalšího postupu. Byly jakýmsi odrazovým můstkem k finálním představám.

Obrázek 2, Jean Haines, *Curtain calls*

Obrázek 3, Vlastní práce, *Tanečníci*

V poslední fázi mé tvorby jsem došla ke konkrétní představě. Za prvé jsem chtěla namalovat obrazy, ve kterých se bude odrážet můj vlastní vztah k tanci, ale zároveň bude odrážet i mé emoce, jenž doprovází, jak sledování tance, tak mé vlastní vyjadřování tancem a pohybem. Už od mala jsem vnímala tanec jako způsob uměleckého vyjádření se. Fascinovala mě jeho ladnost, lehkost, neomezenost, možnost promluvit pohybem, pouhým gestem. Bylo to umění, které jsem si mohla “zažít na vlastní kůži“. Protože jsem ale vždycky prožívala taneční, výtvarné i hudební umění jako celek; něco, co se navzájem dotýká a spolu souvisí, rozhodla jsem se, že propojím obraz a tanec.

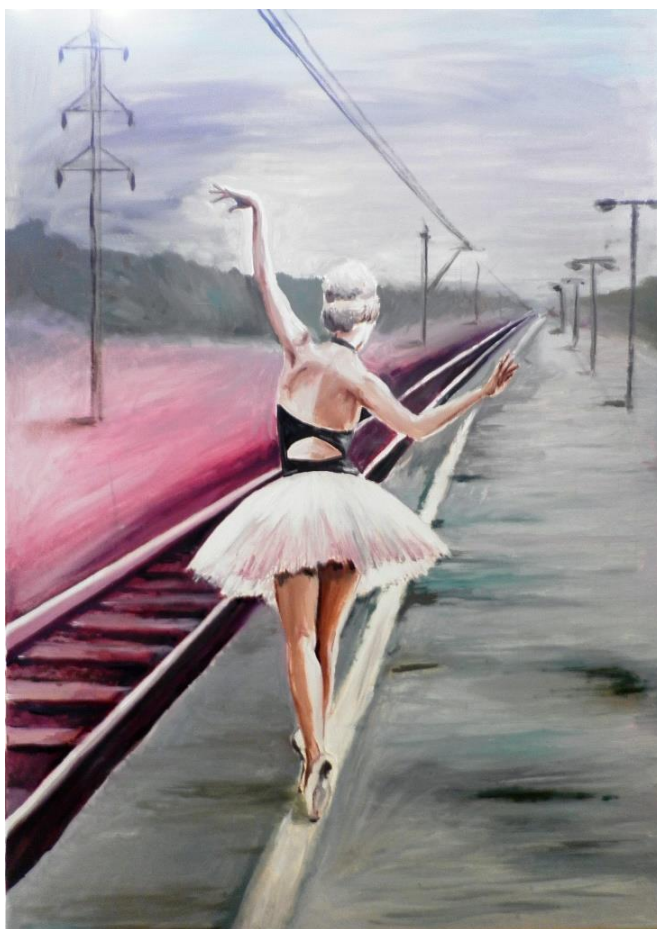
2.1.3 Popis vlastní práce

Obrázek 4, *Baletky*, olej na plátně

Jako první vznikl obraz baletek v interiéru. Zde jsem se snažila zachytit mou první představu – tančící postavy v klasickém ustrnulém baletním gestu. Obraz je namalován na plátno na formát A2 technikou olejových barev. Baletky jsem umístila do prostředí tanečního sálu – prostředí pro baletky přirozené. Zachycuji zde jednu z mnoha baletních hodin, které jsem si prožila – na první pohled klidné a příjemné, na druhou stranu náročné a plné dřiny. Tento obraz mi vnukl další nápady a myšlenky pro rozvinutí mého tématu.

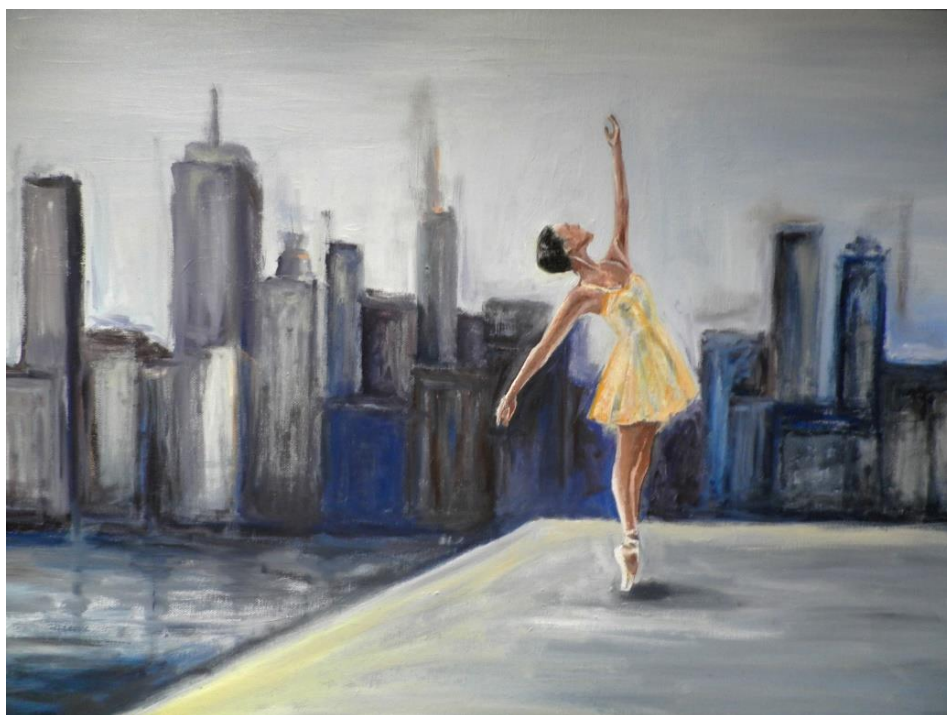
Až v zákulisí je nám prozrazeno, že klasický balet nedává samotným balerínám prostor pro vyjádření svých niterných pocitů. Striktně jim uděluje roli, které se ujímají, a jejich osobní život v tanci ustupuje do pozadí. Až současný tanec dává možnost volby, nabízí bohatou škálu způsobů, jak se vyjádřit. Proto se v dalších obrazech snažím narušit tuto striktnost a chci zachytit tanec jako sebevyjádření, bez ohledu na pravidla, která jsou klasickému tanci dávána.

Obrázek 5, *Balancující*, olej na plátně

Na obraze *Balancující* zachycuji postavu baletky, kráčejí po krajnici. Obraz je namalován olejovými barvami na plátno o rozměru A2. Zde jsem chtěla rozvinout mou další myšlenku, která se pak objevuje v ostatních dílech – tanečnice, vytržená z prostorů sálů a zasazená do prostředí pro ni nepřirozené.

Postava u kolejí je k divákovi obrácena zády; nevidíme její výraz. Netančí, jen kráčí po špičkách a snaží se udržet rovnováhu. Obrazem vyjadřuji svou nejistotu v cizím prostředí, snahu zachovat si rovnováhu a “eleganci“ nejen při tanci, ale i ve všedních věcech a každodenních událostech. Barvy obrazu jsem volila spíše pastelové; tak aby postava i pozadí působily lehce a vzdušně. Namalovat tento obraz, bylo pro mě nejsnadnější; tanečnice zde nejlépe vystihuje mne samotnou.

Obrázek 6, *Obživlá socha*, olej na plátně

Obraz *Obživlá socha* je namalován olejem na plátno formátu A2. Název vznikl až později – když mi figura na obraze připomněla Sochu Svobody s městem v pozadí. Tento obraz jsem několikrát přepracovávala, než jsem ho dotáhla do finální podoby. Je na něm tanečnice stojící v elegantní póze, natahující se do výšky, jako by chtěla něco uchopit. Dosáhnout dál, než sahají vrcholky mrakodrapů a dotknout se nebe. Tak jako se i já při tanci snažím vyjádřit něco neuchopitelného, co sahá za lidské chápání. Často je to chápání krásy nebo lidských citů, emocí.

Postava stojí zřejmě na nějaké betonové střeše a v pozadí je naznačeno město. Zde jsem dala do kontrastu jemnost tanečnice s hrubým až trochu depresivním pohledem na město – pro postavu jsem zvolila teplejší barvy, zatímco pozadí je chladných, smutných barvách. To znázorňuje mé vypjatější období, kdy mi byl tanec útekem od reality. Tento obraz zaznamenává i útek od reality během toho, když jsem ho tvořila.

Obrázek 7, *Labutí graffiti*, olej na plátně

Inspirací pro můj obraz *Labutí graffiti* se stalo natáčení taneční choreografie v opuštěném areálu vlakového nádraží. Chtěla jsem zde vyjádřit můj tehdejší dojem – když jsem v krásném tanečním kostýmu tancovala na starém nástupišti kolem špinavých a popsaných zdí. Své rozporuplné pocity jsem vyjádřila zachycením baletek v nepatřičném prostředí.

Formát obrazu je A2 a je namalován technikou oleje na plátně. Hlavním tématem obrazu jsou čtyři baletky, tančící slavnou část Čajkovského *Labutího jezera* – *Tanec čtyř labutí*. Tuto nádhernou scénu jsem dala do kontrastu s obyčejným až vulgárním pozadím. Za baletkami je zeď popsaná graffiti.

ZÁVĚR

O tématu, které jsem si zvolila na bakalářskou práci, jsem uvažovala už dávno. Tato práce mi umožnila ho rozvinout a zpracovat. Protože se se tancem i malováním zabývám od malička, dokázala jsem se s tvorbou této práce velmi dobře ztotožnit. Objevila jsem, jak úzce jsou tahle dvě odvětví umění propojena a jak významnou roli hrají v mém životě.

V teoretické části práce jsem zjistila, že se téma tance v dějinách umění objevuje velmi často. V každém období, slohu nebo kulturní oblasti byly nalezeny doklady o tom, že tanec tvořil podstatnou součást života. Dále jsem se začala podrobněji zajímat o výtvarné umělce, kteří čerpali z tohoto námětu. Tvorba některých umělců mě neuvěřitelně nadchla a inspirovala; především obrazy Edgara Degase nebo Aleše Hudečka.

Nejpodstatnější byla pro mne praktická část práce – vlastní tvorba. Měla jsem možnost posunout svou výtvarnou tvorbu dál. Než jsem došla k finální podobě obrazů, musela jsem věnovat množství času náčrtům a studiím lidského těla. Snažila jsem se na skicách zachytit moment pohybu a tance. Vyzkoušela jsem nové techniky a možnosti vyjádření se.

Ve finální podobě své práce jsem se snažila namalovat své představy a myšlenky. Obrazy vznikaly postupně; přepracovávala jsem je a zamýšlela se nad nimi. Hodiny strávené malováním pro mě měly velký význam. Staly se podnětem pro další nápady a rozvíjení mé vlastní tvorby.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: Malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství, 1990. ISBN 80-7181-936-0.

ROUSOVÁ, Andrea. *Tance a slavnosti 16. – 18. století*. Praha: Národní Galerie, 2008. ISBN 978-80-7035-394-3.

[Z NIZOZEMSKÉHO ORIGINÁLU .. PŘELOŽILI NAĎA BENEŠOVÁ .. ET AL.]. *Malířské umění od A do Z: dějiny malířského umění od počátků civilizace*. 2. vyd. Čestlice: Rebo, 2006. ISBN 978-807-2346-431.

MRÁZ, Bohumír a MRÁZOVÁ, Marcela. *Encyklopedie světového malířství*, Academia, Praha, 1988. ISBN: 978-80-85970-65-4

INTERNETOVÉ ZDROJE

Tanec v dějinách výtvarného umění: Miroslav Smaha | Ústav dějin křesťanského umění KTF UK. *Regii Caroli regis* [online]. Praha: Regii Caroli Regis, 2017 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.regii-caroli-regis.cz/wp-content/uploads/2014/10/Smaha-Historie.pdf>

http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/en/frescos_st_sophia_cathedral.shtml - vyhledáno 15.4. 2017

Sophistica Gallery [online]. Praha: SophisticaGallery, 2016 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://sophisticagallery.cz/>

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=476 - vyhledáno 15. 2. 2017

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=583 - vyhledáno 15. 2. 2017

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=364 - vyhledáno 17. 2. 2017

<http://sophisticagallery.cz/tichy-frantisek-1896-1961/> - vyhledáno 15. 4. 2017

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=415 - vyhledáno 15. 4. 2017

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Aleš Hudeček - *Pure Beauty Parquet* - 150x120, akryl na plátně, 2014, dostupné z:

<http://aleshudecek.blogspot.cz/search/label/paintings?updated-max=2016-10-24T00:30:00-07:00&max-results=20&start=20&by-date=false>

Obrázek 2 Jean Haines - *Curtain Calls* - 57x60, dostupné z:

<http://www.jeanhaines.com/gallery?g=25>

Obrázek 3 [vlastní] *Tanečníci*, 2016, akvarel na papíře, rozměr A4

Obrázek 4 [vlastní] *Baletky*, 2017, olej na plátně, rozměr 420 × 594

Obrázek 5 [vlastní] *Balancující*, 2017, olej na plátně, rozměr 420 × 594

Obrázek 6 [vlastní] *Obživlá socha*, 2017, olej na plátně, rozměr 420 × 594

Obrázek 7 [vlastní] *Labutí graffiti*, 2017, olej na plátně, rozměr 420 × 594

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Monika Žilinská
Katedra:	Výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. akad. mal. René Hábl
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Figura v pohybu
Název v angličtině:	A figure in move
Anotace práce:	Tato práce se zabývá tematikou taneční figura v umění. Práce je rozdělena na 2 části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se zabývám tématem tance v dějinách umění a výtvarnými autory, kteří se věnovali motivu tance. V praktické části popisují inspiraci k práci a vlastní popis práce.
Klíčová slova:	Figura, tanec, pohyb, balerína
Anotace v angličtině:	The theme of the thesis is a dance figure in art. The thesis is divided into two parts – the theoretical part and the practical part. In the theoretical part, I focus on the theme dance in the concept of history of art, and artists who devoted to the theme of dance. In the practical part, I describe the inspiration to work and my description of the work.
Klíčová slova v angličtině:	Figure, dance, movement, ballerina
Přílohy vázané v práci:	Obrázky uměleckých děl
Rozsah práce:	Textová část: 20, počet příloh 7
Jazyk práce:	Český jazyk